

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

LEONORA CHRISTINA ULFELDT	2
HENRIK PONTOPPIDAN.....	6
MICHAEL STRUNGE	10
KARIN MICHAËLIS	14
JEPPE AAKJÆR	18
HALFDAN RASMUSSEN.....	23
BILAG OG UDDRAG	26

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

TRIN: Udskoling

FAG: Dansk

ANTAL LEKTIONER: Minimum 4 lektioner

FORMÅL

Formålet med temaet 'Øgendahl og de store forfattere 2019' er, at eleverne får kendskab til seks udvalgte forfatterskaber. Gennem DR-serien 'Øgendahl og de store forfattere' bliver eleverne præsenteret for forfatternes liv og et udvalg af deres værker, der er let formidlet i serien.

STRUKTUR

Materialet på DR Skole udkommer løbende sammen med seriens enkelte afsnit. Derfor bliver denne lærervejledning også opdateret løbende.

Her får du en oversigt over de enkelte afsnits udgivelse:

Uge 35 **Leonora Christina Ulfeldt**

Uge 36 **Henrik Pontoppidan**

Uge 37 **Michael Strunge**

Uge 38 **Karin Michaëlis**

Uge 39 **Jeppe Aakjær**

Uge 40 **Halfdan Rasmussen**

Materialet består af en samlet lærervejledning og seks webfeatures, hvor de enkelte afsnit, elevopgaver og videoklip ligger.

Til hver forfatter er der mellem to til tre mindre opgaver og én større skriftlig opgave. Den større skriftlige opgave tager udgangspunkt i formen på afgangsprøvenes skriftlige fremstilling, og hver skriftlig opgave præsenteres af Mick Øgendahl selv i en video. I opgaven kommer eleverne gennem genrerne blogindlæg, essay, kortprosa, brev, reportage og debatindlæg.

Undervisningsmaterialet er fleksibelt i forhold til lektionsantallet. Det betyder, at du enten kan vælge at tildele hver gruppe i klassen én forfatter, eller du kan lade de enkelte grupper arbejde med forskellige opgaver på samme tid – og så til sidst lade eleverne præsentere deres arbejde for resten af klassen.

Ingen af opgaverne er obligatoriske, og du kan til- og fravælge de opgaver, som passer dine elever bedst.

Hvis du har ønske om at arbejde med andre forfattere, kan du finde materialet fra 'Øgendahl og de store forfattere' fra 2018 [HER](#).

FÆLLES MÅL

Find Fælles Mål [HER](#).

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

LEONORA CHRISTINA ULFELDT

Find elevopgaverne og afsnittet om Leonora Christina Ulfeldt [HER](#).

Opgave 1: Jammers Minde

Tip: Læs uddrag af Jammers Minde som rollelæsning

Eleverne læser et [uddrag](#) fra *Jammers Minde*, der handler om Leonora Christinas tid som fængslet i Blåtårn i 1663-85. Uddraget er bearbejdet og forsynet med ordforklaringer, men kan stadig være svært at læse for eleverne.

Eleverne kan læse uddraget som rollelæsning, hvor de undervejs træner genfortælling, resumé og ordbogsopslag. Saml afslutningsvis op i plenum.

Gennem opgaven får eleverne kendskab til et stykke klassisk, dansk litteratur, og de stifter bekendtskab med ældre sprog.

Firemandsgrupper

a. Gør sådan:

En læser teksten højt.

En anden skriver ord eller sætninger ned, I ikke forstår, og finder dem i ordbogen. Forklar med egne ord, hvad de betyder.

En tredje genfortæller teksten.

En fjerde skriver ned, hvad teksten handler om.

b. Svar på spørgsmålene:

Hvad handler teksten om? Hvilket indtryk får du af Leonora Christina?

Hvordan optræder Leonora Christina over for de besøgende? Find tre eksempler i teksten, der viser, hvordan hun gerne vil opfattes.

Hvordan iscenesætter Leonora Christina sig selv i teksten?

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Hele klassen

Tal om teksten i klassen. Hvordan var den at læse?

Opgave 2: Portræt af Leonora Christina

Baggrund: Magtens portrætter

Leonora Christina var inden Christian 4.s død en magtfuld figur ved hoffet. Hendes position afspejles i den hollandske kunstmaler Karel van Mander 3.s portræt af den 22-årige Leonora Christina med sine to hunde. Maleriet er fra cirka 1643, samme år som Corfitz Ulfeldt blev udnævnt til rigshofmester, landets fornemste embede, og maleriet er samtidigt med Karel van Mander 3.s portræt af Christian 4. som feltherre og konge.

Portrættet af Leonora Christina er i hel figur. Hendes positur ligner samtidens kongeportrætter. Hendes venstre hånd, der hviler på en hunds hoved, illustrerer hendes stærke position i ægteskabet med Corfitz Ulfeldt og det maskuline, hvorimod mopsen ved hendes fødder kan ses som et symbol på det feminine og hendes ægteskabelige loyalitet. Naturen gengives stiliseret, og kan symbolisere naturbeherskelse.

Tip: Find malerier af Christian 4., Leonora Christina og et moderne kongeligt portræt

I denne opgave skal eleverne analysere et maleri af Leonora Christina. Inden eleverne går i gang med analysen, kan du sammen med hele klassen lave en kort mundtlig analyse af et maleri af Christian 4., som eleverne kan bruge som analyseeksempel.

Find selv Karel van Mander 3.s malerier på nettet af Leonora Christina med de to hunde og Christian 4., hvor han portrætteres som konge og feltherre.

I analysen bør eleverne ud over traditionelle analysepunkter have øje for de to hundes symbolske betydning. De skal selv finde et moderne kongeligt portræt og perspektivere til. Du kan også vælge at inddrage et portræt, som eleverne allerede har stiftet bekendtskab med.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

To og to

a. Find maleriet af Leonora Christina og de to hunde på nettet. Søg på "Leonora Christina Karel van Mander 3."

b. Lav en analyse af portrættet af Leonora Christina. Kom i analysen ind på:

Hvorfor er der to hunde på billedet?

Hvad signalerer maleriet?

c. Find et nutidigt kongeportræt og perspektivér portrættet af Leonora Christina til det moderne maleri.

Opgave 3: Kongelige på de sociale medier

Tip: Arbejd med iscenesættelse og sociale medier

Eleverne skal i denne opgave arbejde med sociale medier. I opgaven skal de undersøge det danske kongehus' facebookside og instagramprofil for at stifte bekendtskab med afsender- modtagerforholdet i mikroblogging. De skal få øjnene op for selvfremsættelse på de sociale medier. Du kan med fordel selv læse videre om Erving Goffmanns begreber *frontstage* og *backstage*-identiteter, der handler om de roller, vi spiller, når vi er private, og når vi optræder offentligt. Dette er beskrevet i en del samfundsfagsbøger.

Eleverne skal undersøge afsender- og modtagerforhold, samt bloggernes forskellige modaliteter, og hvordan de bruges som virkemidler.

Du kan finde mere litteratur om begreber som iscenesættelse, blogs og sociale medier i listen [HER](#).

To og to

a. Besøg det danske kongehus' facebookside og deres instagramprofil.

b. Vælg to opslag, som I analyserer. Et, der virker officielt, og et, der virker privat. Inddrag både tekst, video og billeder i jeres analyse. Kom i analysen ind på:

Hvad gør et opslag personligt? Og hvad gør et opslag officielt?

Perspektivér opslaget til Leonora Christinas måde at fremstille sig selv på.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Opgave 4: Skriv et blogindlæg

Individuelt

- a. Skriv et indlæg til din personlige blog, hvor du reflekterer over forskellen på Leonora Christinas selvscenesættelse og nutidens selvscenesættelse på de sociale medier, som du kender den fra andre og fra dig selv.

Du skal blandt andet:

- Søge informationer på internettet.
- Skrive en kort præsentation af Leonora Christina og hendes hensigt med at skrive sin selvbiografi.
- Skrive om dine oplevelser med forskellige former for selvscenesættelse, du har oplevet på de sociale medier.
- Sammenligne Leonora Christinas selvscenesættelse i Jammers Minde med den selvscenesættelse, du kender fra de sociale medier. Nævn både forskelle og ligheder.
- Reflektere over, hvilken betydning vores selvfremstilling på nettet i dag har for os selv og for samfundet.
- Give dit blogindlæg en overskrift.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

HENRIK PONTOPPIDAN

Find elevopgaverne og afsnittet om Henrik Pontoppidan [HER](#).

Opgave 1: Lykke-Per

Tip: Træn samarbejde og højtlesning gennem Lykke-Per

Eleverne skal læse et uddrag af Pontoppidans roman 'Lykke-Per' (fra bind 1, kapitel 12). I uddraget er Pers far død, og Per rejser derfor tilbage til barndomshjemmet. Et hjem, han har vendt ryggen til. Uddraget er valgt, fordi det viser, at Per er bundet til sin fortid, selvom han ønsker at være fri af den.

Tekst A og B

Eleverne skal læse uddraget højt for hinanden to og to. Den ene i gruppen får [tekst A](#), den anden [tekst B](#). Tekst A og B er to dele af uddraget. De læser hver deres del af uddraget højt. På den måde er det nødvendigt at være ekstra opmærksom under højtlesningen. Eleverne får gennem opgaven stiftet bekendtskab med et af dansk litteratures hovedværker, ligesom de får øvet samarbejde, sprogforståelse og højtlesning. Der skal sættes god tid af til arbejdet.

Du kan selv læse hele uddraget [HER](#).

Tip: Brug Pontoppidans 'Ørneflugt' som tekst til afgangsprøven

Pontoppidan har skrevet novellen 'Ørneflugt' som et forstudie til Lykke-Per.

'Ørneflugt' er relativt let tilgængelig og kan gemmes og anvendes som den paralleltekst, eleven kan vælge, hvis han eller hun skal til prøve i Henrik Pontoppidans forfatterskab.

Novellen behandler, som uddraget af Lykke-Per, spørgsmålet om arv og miljø, og refererer desuden til H. C. Andersens 'Den grimme Ælling'. H. C. Andersen har som Pontoppidan skrevet en roman med titlen 'Lykke-Per'.

To og to

- a. Læs uddraget af Lykke-Per højt for hinanden. Den ene læser tekst A højt. Den anden læser tekst B. Hvis noget er svært, så stop op og tal om det. Slå svære ord op i en ordbog undervejs, og skriv betydningen ned.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

b. Løs opgaverne:

Find de steder i teksten, der viser, hvordan Per betragter sin barndomsby.

Find de steder i teksten, der viser, hvad Per gør for at lægge afstand til byen og familien. Brug teksteksemplet herunder og de eksempler, I selv har fundet.

Diskutér, om Per har fået gjort op med arv og miljø.

Teksteksempel:

Den hjulbenede Købmand Hjerting, som stod der i sin Port i hvid Lærredsfrakke, med Trætøfler paa Fødderne og Merskumspibe i Haanden; den blegfede, rødhaarede Barber Siebenhausen, der – ganske som i gamle Dage – sad i sit aabne Vindue og kiggede efter Tjenestepigerne; den offentlige Udraaber, hvis Trommehvirvler han hørte inde fra en Sidegade, – alle havde de en Part i ham, uden at han betød det mindste for dem.

Hele klassen

c. Gennemgå teksten og jeres eksempler

Opgave 2: Bonde-Idyl

Tip: Arbejd med personkarakteristik og modstillinger i analysen

Eleverne læser og analyserer i denne opgave novellen 'Bonde-Idyl' fra 1883. I videoklipet 'Opgave 2: Bondeidyl' bliver et uddrag fra novellen læst højt. Novellen findes i en senere udgave, der har titlen 'Idyl'. Det kan være en idé, at du læser teksten højt for eleverne, der følger med i den anden udgave af teksten.

Eleverne arbejder i opgaven med analyse og nærlæsning og får foldet en række af det moderne gennembruds temaer ud gennem arbejdet med 'Bonde-Idyl'.

I analysen vælger du selv den model, eleverne er vant til at arbejde efter.

Men læg gerne vægt på modstillingerne i teksten; Aahusene og gårdene, uldtørklæde og silketørklæde, fattigdom og rigdom, idyl og hverdag, skønhed og grimhed og så videre.

Personkarakteristikken er også værd at se nærmere på:

Æblet falder tilsyneladende ikke langt fra stammen. Olav ligner sin far. Det vil eleverne kunne genkende fra arbejdet med Lykke-Per.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

- a. Se videoklipet 'Opgave 2: Bondeidyl'.
- b. Læs Henrik Pontoppidans novelle [Bonde-Idyl](#) fra 1883.
- c. Lav en analyse af novellen:

Fokusér især på miljøbeskrivelserne og personbeskrivelserne.

Find modsætninger i teksten, som I stiller op over for hinanden i et skema. Husk at bruge eksempler fra teksten.

Vurdér, hvorfor Henrik Pontoppidan har kaldt teksten en idyl.

Tip: Ekstraopgave med maleriet 'Udslidt'

Hvis I har mere tid, eller nogle elever er hurtigere end andre, kan de arbejde med disse opgaver:

- Arbejd med meddigtning, og lad eleverne give deres bud på, hvad der videre skete med Ane.
- Find H. A. Brendekildes maleri 'Udslidt' fra 1889 på nettet. Bed eleverne lave en billedanalyse af maleriet. Til slut skal de perspektivere motivet til Henrik Pontoppidans novelle Bonde-Idyl fra 1883.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Opgave 3: Bliver ved med at gå

Tip: Arbejd med kortprosa

I denne opgave skal eleverne arbejde med at omsætte deres egen yndlingssang til en kortprosatekst – inspireret af musikeren Michael Falch, der er stor fan af Henrik Pontoppidan.

Kortprosa kan karakteriseres som en meget kort, fiktiv tekst, der er i familie med både epikken og lyrikken. Teksten starter typisk in medias res, som en novelle, men eksperimenterer med både formen og sproget. Som i lyrikken, kan der optræde symboler og intertekstualitet. Teksten har en handling, og kun en lille kort en af slagsen. Men samtidig kan man sige, at teksten er kompleks, som eleverne også kender det fra lyrikken. Man skal som læser være god til at læse bag linjerne, når man læser kortprosa.

Eleverne kan også lave et mundtligt oplæg i stedet.

- Se klippet 'Opgave 3: Bliver ved med at gå', hvor Michael Falch fortæller om sit forhold til Lykke-Per og Henrik Pontoppidan.
- Hør sangen [Bliver ved med at gå](#) sammen i klassen. Find og læs teksten, mens I lytter til sangen. Hvor kan I se spor af Lykke-Per i teksten? Find eksempler.
- Vælg herefter en sang, som betyder noget særligt for dig.
Læs sangens tekst, og lav et mundtligt oplæg, som du fremlægger i klassen, eller skriv en kortprosatekst på 500-600 ord, hvor du indfanger sangens budskab eller den betydning, sangen har for dig.

Opgave 4: Skriv et essay om lykke

- Skriv et essay om lykke. Læs [artiklen](#), som handler om "World Happiness Report", og se videoen i [artiklen her](#) som inspiration til dit essay.

Du skal blandt andet:

- Beskrive, hvad lykke betyder i vores moderne liv
- Reflektere over hvordan lykkebegrebet har udviklet sig fra Pontoppidans tid
- Overveje, om vi i fremtiden stadig kan forvente at kunne betegnes som et af verdens lykkeligste folk
- Give dit essay en titel

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

MICHAEL STRUNGE

Find elevopgaverne og afsnittet om Michael Strunge [HER](#).

OBS. I dette forløb skal du selv finde frem til den litteratur, eleverne skal arbejde med af Michael Strunge. Af rettmæssige årsager er det ikke muligt for DR Skole at bringe uddrag. I hver faktaboks finder du henvisninger til, hvor de pågældende digte kan findes.

Opgave 1: Natmaskinen

Tip: Find digtet i tekst- og lydudgaver

Natmaskinen er et af Michael Strunges mest kendte digte. Digtet kan findes læst af Strunge selv via musiktjenesten Spotify, hvor det indgår som en del af soundtracket til dokumentarfilmen "Væbnet med ord og vinger". Digtet ligger også tilgængeligt i trykte udgaver på nettet, men vær opmærksom på at finde en udgave, der har alle fire strofer med.

I forhold til analyse af digtet, kan eleverne anvende det analyseværktøj, de er vant til at bruge. Elevopgaverne peger et par særlige områder ud, som eleverne bør inddrage i deres analysearbejde.

Digtet indgår i digtsamlingen "Vi folder drømmens faner ud", men kan også findes i "Samlede Strunge" s. 298-299.

Michael Strunge nåede at udgive 11 digtsamlinger, inden han døde. Han arbejdede meget med bogstavrim og rytme, og var kendt som et stort sprogligt talent.

I 1981 udkom samlingen "Vi folder drømmens faner ud", som er et vigtigt værk i hans forfatterskab.

Et af de meget kendte digte derfra er "Natmaskinen", der består af fire strofer.

To og to

a. Find digtet "Natmaskinen" på musiktjenesten Spotify eller på Youtube, og hør Michael Strunge selv læse det højt. Læs herefter digtet, og lav en analyse af det.

b. Notér alle bevægelser i digtet. For eksempel:

"Åh, jeg vugges som på en damper."

"Vugges" er en bevægelse.

Hvor mange typer bevægelse kan I finde? Hvilken stemning giver bevægelserne?

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

- c. Undersøg digtets brug af jeg og vi. Kan I finde et system?
- d. Undersøg digtets brug af rim og billedsprog. Notér eksempler. Hvilken betydning har det for digtets lyd? Lyt eventuelt til Strunges oplæsning af digtet endnu en gang.
- e. Saml op på arbejdet i klassen.

Opgave 2: Plasticsolen

Tip: Find digtet i tekst- og lydudgaver

"Plasticsolen" stammer også fra digtsamlingen "Vi folder drømmens faner ud". I [klippet](#), der ledsager elevopgaverne, læser Strunge højt fra digtsamlingen stående i et supermarked. Det er et remix af digtene "Plasticsolen" og "Cancercola", samt en strofe fra "Den hæslige by", man hører.

Eleverne arbejder med det analyseredskab, de er vant til at bruge. Denne opgave har derudover fokus på, at eleverne trækker linjer mellem sprog og tema og budskab, og at de arbejder med perspektivering.

Digtet indgår i "Vi folder drømmens faner ud" men kan også findes i "Samlede Strunge" s. 285.

Digtet "Plasticsolen" stammer også fra digtsamlingen "Vi folder drømmens faner ud". Strunge udtrykker sin generations vrede over det etablerede samfund og teknologiens dominans, der bedøver individets sanser.

Men digtsamlingens titel signalerer også et håb. På en af de første sider står der:

"Jeg venter på varmen og lyset som blomsten". Hvad er håbet og drømmen?

To og to

- a. Se [klippet](#) med Michael Strunge, der læser digtet "Plasticsolen" højt.
- b. Læs digtet "Plasticsolen", og analysér det.

Se i jeres analyse særligt på, hvordan sprog, tema og budskab hænger sammen.

Digtet er fra starten af 1980'erne. I hvilket omfang er tematikken relevant i dag? Begrund og perspektivér. Se eventuelt billedserien "[De riges lykkelige verden](#)" fra politiken.dk.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Opgave 3: Skrignerne

Tip: Arbejd med flere udtryksformer

Michael Strunge brugte en lang række modaliteter ud over tekst i sine arbejder. Billeder, typografi, farver, men også citater fra rockmusik og salmer indgår som virkemidler, der dermed griber ud over værket. "Skrignerne!", der har omslag af Peder Bundgaard, hvis streg står centralt i mange kulturelle udtryk op gennem 1980'erne, spiller på en del af punkens udtryksmidler.

Eleverne skal i denne opgave arbejde med at omsætte et digt fra "Skrignerne!" til et graffiti-inspireret værk. Brug eventuelt collage eller skabeloner i arbejdet. I kan også se på Strunges digtsamlinger "Nigger 1" og "Nigger 2", hvor han anvender tegninger, der indgår i samspil med lyrikken.

"Skrignerne!" er som digtet "Bus 1977" sat i versaler. Det har to strofer og parrim, der kan vække mindelser om Dan Turélls lyrik. Citatet i digtet stammer fra punk-klassikeren "God save the Queen" af The Sex Pistols fra 1977. "Bus 1977" stammer fra digtsamlingen "Skrignerne!" og kan findes i "Samlede Strunge" s. 210-211.

Michael Strunges digtsamling "Skrignerne!" udkom i 1980. På digtsamlingens omslag er der graffiti i baggrunden.

Begrebet graffiti dækker over mange ting, tags, tegn, politiske budskaber og symboler, men graffiti kan også være tegninger eller malerier. Det er ulovligt at lave graffiti på mure og vægge, hvis ikke man har fået lov til det. Også derfor blev graffiti en måde at gøre oprør mod det etablerede samfund i 1980'erne.

Tre- eller firemandsgrupper

- Se videoen ovenfor (videoen er i webfeaturen med elevopgaverne), hvor noget af Michael Strunges digt "Bus 1977" fra digtsamlingen "Skrignerne" læses højt.
- Find og læs digtet "Bus 1977".
Tal om, hvad digtet handler om.
Hvordan hænger det sammen med punkbevægelsen?
- Læs om graffiti på nettet, og se også på billeder af forskellige former for graffiti.
- Omskab digtet "Bus 1977" til et billedligt udtryk, som er inspireret af graffiti. Lav bagefter en præsentation af billedet i klassen.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Opgave 4: Skriv kortprosa

Baggrund: Kort om kortprosa

Opgave 4 er en skriftlig opgave. Eleverne skal med udgangspunkt i digtet "Krig", der stammer fra digtsamlingen "Skrigerne!" skrive en kortprosatekst.

Kortprosa er en meget kort, fiktiv tekst, der er i familie med både epikken og lyrikken. Teksten starter typisk in medias res, som en novelle, men eksperimenterer med både formen og sproget. Som i lyrikken, kan der optræde symboler og intertekstualitet. Teksten har en handling, og kun en lille kort en af slagsen. Men samtidig kan man sige, at teksten er kompleks, som eleverne også kender det fra lyrikken. Man skal som læser være god til at læse bag linjerne, når man læser kortprosa.

"Krig" findes på side 250 i "Samlede Strunge".

Michael Strunges digtsamling Skrigerne! fra 1980 har undertitlen "Punktexter", og bliver kaldt litteraturens svar på punkmusikken. I digtsamlingen skrives vrede ud over det eksisterende samfund.

- a. Se videoen ovenfor (videoen er i webfeaturen med elevopgaverne).
- b. Læs digtet "Krig".
- c. Skriv derefter en kortprosatekst, der tager udgangspunkt i digtet. Din tekst skal:
 - Tage afsæt i Michael Strunges digt "Krig".
 - Starte in medias res.
 - Kun omhandle én begivenhed.
 - Bruge symboler eller metaforer.
 - Have en åben slutning.
 - Være på 500-600 ord.
 - Have en flertydig titel, som du selv finder på.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

KARIN MICHAËLIS

Find elevopgaverne og afsnittet om Karin Michaëlis [HER](#).

Opgave 1: Pigen med glasskårene

Tip: Find selv litteratur af Michaëlis

I dette forløb skal du selv finde frem til den litteratur, eleverne skal arbejde med af Karin Michaëlis. Af rettmæssige årsager er det ikke muligt for DR Skole at bringe uddrag.

Du skal bruge:

”Krigens ofre” fra forlaget Gladiator, 2017. Lad eleverne læse uddraget side 12-14 fra første kapitel ”Do Domo”.

Og første bind af erindringsserien ”Vidunderlige Verden” fra Gyldendal 1950. Første del af dette bind hedder ”Pigen med glasskårene”. Eleverne skal læse kapitlet, der hedder ”Det første selskab”. De begynder på side 31.

Tip: Arbejd med erindring og fortælling

Eleverne arbejder i denne opgave med erindringen som genre og undersøger et uddrag fra ”Pigen med glasskårene” af Karin Michaëlis’ erindringer for at få indblik i komposition og virkemidler.

Blandt andet anvender Michaëlis det, der kaldes dækket direkte tale; hvor moderens talestrøm gengives indirekte. Dette er et greb, som Herman Bang også ofte anvender. Teknikken er oplagt at kopiere i den mundtlige fortælling, hvor fortælleren har adgang til virkemidler som stemme og mimik.

Herudover undersøger eleverne, hvordan Karin Michaëlis knytter steder og sansninger sammen og på den måde bygger sin fortælling op. Opgave 1 lægger op til opgave 2, hvor eleverne selv skal udforme en fortælling baseret på erindringsstof.

Læs mere om erindring og mundtlighed i ”Ordet er dit. 7. – 8. klasse” af Pernille Hargbøl Madsen, Dansk lærerforeningens Forlag.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

To og to

- a. Læs kapitlet "Det første Selskab" fra "Pigen med Glasskårene" (side 31 f.).

Tal sammen om, hvor vi befinder os henne i begyndelsen af kapitlet.

Karin Michaëlis skriver ikke dette direkte. Hvilke kneb bruger hun for at vise læseren, hvor vi er, og hvad der sker?

- b. Lav et skema med to kolonner.

I kolonne 1 noterer I, hvilke steder Trold er i fortællingen. For eksempel hjemme, ude foran Tinghuset, i en gade og så videre.

I kolonne 2 noterer I som stikord, hvad Trold husker de forskellige steder. For eksempel at mor ser efter, om hun er ren i ørerne, at det er synd for fangerne, men at solen skinner ind til dem, at der lugter af øllebrød og så videre.

Hele klassen

- c. Tal i fællesskab om Trolds erindring om børneselskabet. Hvordan knytter hun steder, erindring og replikker sammen?

Find eksempler på, at Karin Michaëlis bruger sanser til at støtte sin erindring og replikker til at give fortællingen liv.

Opgave 2: Erindring og fortælling

Tip: Arbejd med fortælling og mundtlighed

I denne opgave arbejder eleverne med erindringen og den mundtlige fortælling. Stoffet, de arbejder med, er deres eget. Afsættet kan med fordel være opgave 1, hvor eleverne læste et uddrag af Karin Michaëlis' erindringer "Pigen med glasskårene".

Tal eventuelt om nedenstående model for den mundtlige fortællings komposition.

Opbygningen af en selvoplevet fortælling kan opsummeres til at være bygget op omkring elementerne:

Indledning	En form for resume, der gør tilhøreren opmærksom på, hvad der kan forventes.
Orientering	Baggrunden for fortællingen ridses op: Hvad, hvem, hvor osv.
Handlesekvens	Fortællingens krop. Det faktiske begivenhedsforløb.
Evaluering	Pointen. Fortællerens betoning/holdning kommer til udtryk.
Resultat	En form for afrunding.
Afslutning	Det markeres, at historien er slut.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Individuelt

- a. Skriv stikord om engang dine forældre var virkelig pinlige, eller engang du var virkelig bange. Forbered dig på, at fortælle historien til din sidemand. Din fortælling må vare et minut.

To og to

- b. Skift, så du hører din sidemands historie. Sammenlign jeres fortællinger. Tal om, hvordan I begynder jeres fortællinger, og hvordan I slutter jeres fortællinger. Er der forskelle eller ligheder? Er fortællingen opbygget efter et system?

Hele klassen

- c. Tal om den mundtlige fortællings opbygning sammen i klassen.

Individuelt

- d. Brug lidt tid på at forbedre din fortælling. Kan din indledning eller afslutning stå skarpere? Kan du i højere grad inddrage sansninger i din erindring? Er der lugte, stemninger eller følelser, du kan inddrage, så din fortælling bliver bedre? Hvordan bruger du replikker? Kan du bruge nogle af de samme greb, som Karin Michaëlis brugte?

To og to

- e. Find en ny makker, og gør som før. Fortæl din historie på et minut. Og lyt til din makkers fortælling.

Hele klassen

- f. Saml op i klassen, og lyt til hinandens fortællinger.

Opgave 4: Skriv et brev

- a. Læs uddraget fra "Krigens Ofre".
- b. Se [klippet](#) fra dokumentaren "Børn alene på flugt" om 15-årige Ghaith, der er på flugt fra Syrien.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

- c. Forestil dig, at du er på besøg i en nutidig flygtningelejr og skriver et rejsebrev hjem til en dansk avis. I dit rejsebrev skal du forestille dig, at du har mødt 15-årige Ghaith fra tv-klippet og beskrive jeres møde. Søg herefter information om det, at være på flugt i dag på nettet.

I dit brev skal du blandt andet:

- Præsentere læserne for, hvor du er, og hvad du laver der.
- Beskrive hverdagen i flygtningelejren.
- Forestille dig, at du har mødt 15-årige Ghaith og skal præsentere hans historie for læserne.
- Reflektere over, hvad det vil sige at være på flugt.

Ekstraopgave

Som det fremgår af afsnittet om Karin Michaëlis i "Øgendahl og de store forfattere", var Karin Michaëlis børnebogsserie om pigen Bibi forud for sin tid. Den første blev udgivet i 1929. Bogen blev ikke en stor salgssucces, muligvis fordi den frigjorte og moderløse Bibi ikke passede ind i sin samtid. Bogen er dog senere anerkendt som en af Astrid Lindgrens inspirationskilder til Pippi Langstrømpebøgerne. Bibibøgerne kan lånes som e-bøger (der dog ikke gengiver alle Hedvig Collins' tegninger), eller skaffes hjem via folkebiblioteket. Lad eleverne læse et par kapitler, for eksempel nogle af de første kapitler "Bibi bytter sig til sit Navn" og "Bibi gaar paa egen Haand". Tal om, hvordan teksten kan have været problematisk i sin samtid. Og læs eventuelt et kapitel af Pippi Langstrømpe også, hvis I ønsker at undersøge intertekstualitet. Læs mere i "Leksikon for børnelitteratur" af Kari Sønsthagen og Torben Weinreich, Branner og Korchs Forlag 2003. Og i artiklen her:

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/pippi-er-inspireret-af-danske-bibi>

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

JEPPE AAKJÆR

Find elevopgaverne og afsnittet om Jeppe Aakjær [HER](#).

Opgave 1: Vredens børn

Tip: Læs kapitlet højt for eleverne

Jeppe Aakjær fik i 1904 udgivet bogen "Vredens Børn". Den bidrog i høj grad til den politiske debat om landarbejdernes forhold. Uddraget er her forsynet med ordforklaringer, men det kan være et godt greb at du læser teksten højt for eleverne.

Læs mere om bogen og dens modtagelse i samtiden på:

http://denstoredanske.dk/Dansk_litteraturshistorie/Dansk_litteraturshistorie_3/Rugens_sanger_-_Jeppe_Aakjær/Social_indignation_-_Vredens_Børn.

Og læs mere om tyendes forhold og se Tyende-Sangen af Jeppe Aakjær på:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/jeppe-aakjaer-tyende-sang-1907/>

I 1904 udkom Jeppe Aakjærs roman "Vredens Børn", der handler om drengen Per, som vokser op under sølle forhold i et fattighus, hvor druk og vold er dagligdag. Som 11-årig bliver han solgt for at komme ud og tjene. Forholdene hos bonden, han kommer ud at tjene hos, er elendige.

"Vredens Børn" bidrog i høj grad til den politiske debat om landarbejderes forhold, og ifølge Jeppe Aakjær selv, blev der i kølvandet på bogen trykt mere end et tusinde avisartikler om tyendes forhold.

Individuelt

- a. Læs uddraget af kapitlet "[Menneskeprang](#)" fra romanen "Vredens Børn".

Hele klassen

- b. Tal i klassen om, hvilket miljø Per vokser op i.

Hvordan ville man i dag reagere på det, Per bliver udsat for?

To og to

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

- c. Læs kapitlet "[I Karlekamret](#)", som beskriver de uhumske forhold landarbejdere levede under hos mange rige bønder. Jeppe Aakjær holdt flere foredrag om emnet.
- d. Skriv det foredrag, som I forestiller jer, at Jeppe Aakjær kunne have holdt om fattige landarbejders forhold i 1890'erne.
- Hensigten med jeres foredrag er at overbevise tilhørerne om, at der skal gøres noget ved landarbejdernes forhold.
 - Udvælg tre oplysninger fra kapitlet "I Karlekamret", som I kan bruge som argumenter for sagen.

Opgave 2: Jens Vejmand

Tip: Opgaven minder om prøveform B

"Jens Vejmand" er en af Jeppe Aakjærs mest kendte tekster, og mange elever vil kende den. En del vendinger kan dog volde eleverne problemer. For eksempel kan det være svært at gætte, hvad 'ager' betyder, eller hvad bondens fede 'spand' er.

Eleverne arbejder i denne opgave med at læse og forstå teksten. Herefter vælger de i grupper selv en analysetilgang på baggrund af deres tidligere erfaringer med at analysere lyrik, og de arbejder med at perspektivere teksten til H. A. Brendekildes maleri "En Vandringsmand". Det er en arbejdsform, som ligner den, eleverne møder til prøven i dansk, hvis man vælger at gå op efter prøveform B. Som paralleltekst kan Jeppe Aakjærs "Stensamlersken" overvejes.

<https://kalliope.org/da/text/aakjaer200009244>

Jeppe Aakjærs måske allermest kendte tekst er digtet "Jens Vejmand". Digtet udkom første gang i avisen Politiken i 1905, og i 1907 satte den danske komponist Carl Nielsen musik til.

Firemandsgrupper

- a. Læs [digtet](#) om Jens Vejmand. Gør sådan:
- En i gruppen læser en strofe højt.
 - Den næste forsøger at forklare, hvad det betyder.
 - Den tredje slår de svære ord op i ordbogen.
 - Den sidste gentager forklaringen, når ordene er slået op.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

- Byt roller undervejs.
- b. Lav en analyse af digtet. Bliv selv enige om, hvordan I vil analysere digtet.

Hele klassen

- c. Fremlæg jeres analyser. Hvordan har I grebet analysen an? Hvad har I set på? Hvad handler digtet om?
- d. Slut arbejdet af med i fællesskab at se på H. A. Brendekildes maleri "En Vandringsmand", som I finder på nettet. Perspektivér digtet til maleriet.

Opgave 3: Digt og dialekt

Tip: Arbejd med dialekter

I opgave 3 er der fokus på det talte sprog og nogle af de lokale og regionale træk, det har haft gennem tiden. Formålet er, at eleverne bliver opmærksomme på egne og andres måder at tale på og får mulighed for at reflektere over udviklingen af det danske sprog. Eleverne møder indledningsvis rapperen Per Vers, som demonstrerer sønderjysk, og de læser en artikel om unge og dialekt. Afslutningsvis læser de Jeppe Aakjærs gendigtning af folkevisen "Auld Lang Syne"; "Skuld gammel venskab rejn forgo". Eleverne skal herefter selv forsøge sig med en moderne gendigtning af denne.

To og to

- a. Se rapperen Per Vers' [sønderjyske parlør](#), og [læs artiklen](#) om unge og dialekt.

Hele klassen

- b. Tal i klassen om, hvad I kender til dialekt. Kender I til nogen, der taler dialekt? Jer selv? Jeres forældre? Andre? Hvad tænker I om dialektens fremtid i Danmark? Er det godt eller skidt, at dialekter måske forsvinder? Kan sprog stadig bruges til at signalere, hvor man kommer fra?

Fem grupper

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Jeppe Aakjær skrev meget på dialekt. I "Vredens Børn" er meget af dialogen skrevet på dialekt, og på nettet kan du finde mange af hans digte, som også er skrevet på dialekt.

c. Del jer i fem grupper, og læs "[Skuld gammel Venskab rejn forgo](#)".

- Hver gruppe oversætter en af stroferne til nudansk.
- Skriv verset ned, og saml op i klassen.
- Hør sangen, og prøv om I kan synge den.
- Skriv et vers på nudansk, hvor I bruger slang eller dialekt. Fremlæg jeres vers for klassen.

Opgave 4: Skriv en reportage

Tip: Opgave a og b stiller forskellige krav

I denne afsluttende opgave kan eleverne selv vælge, om de vil skrive en nutidig reportage eller en reportage fra Jeppe Aakjær's tid. Opgaverne stiller forskellige krav.

I begge opgaver skal eleverne finde mindst én person, som kan bruges som kilde, ud over den viden, de finder på nettet.

I **opgave a** skal eleverne lave en reportage, hvor de forestiller sig, at de dækker en historie om landarbejdernes forhold. Gør dog eleverne opmærksom på, at en reportage er karakteriseret ved, at journalisten selv er tilstede. Det kan af gode grunde ikke lade sig gøre her, så derfor skal eleverne bruge Jens Vejmand som øjenvidne-beretning. I opgave a er der derfor fokus på baggrundsresearch og eksponeringer, hvor det er vigtigt, at eleven formår at sætte en scene og skabe billeder, som læseren kan leve sig ind i. De kilder, eleven kan bruge i denne opgave, er for eksempel skolebibliotekaren eller historielæreren, der kan bruges som ekspertkilde til baggrundsresearchen.

I **opgave b** skal eleverne skrive en reportage, som tager udgangspunkt i de sociale forhold i dag. De bestemmer selv sag og vinkel. Det kræver mere tid, fordi eleven skal lave en virkelig reportage, hvor eleven skal besøge et sted. Det kan for eksempel være den lokale sociale café eller en af nødhjælpsorganisationernes genbrugsbutikker eller det lokale plejehjem.

Mind eleverne om, at de skal være kildekritiske i deres research. Brug eventuelt Herman Bangs 'Branden' som afsæt for reportagen. [Herman Bang](#) var en af de første, som skrev genren herhjemme.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Du skal nu læse Jeppe Aakjærs digt om Jens Vejmand, og derefter skal du forestille dig, at du er journalist og skal skrive en reportage.

Som forberedelse til dit arbejde skal du læse Jeppe Aakjærs digt Jens Vejmand fra 1905 og søge oplysninger på nettet om sociale forhold dengang.

Vælg enten opgave a eller b.

a. Skriv en reportage, som tager udgangspunkt i de sociale forhold på Jeppe Aakjærs tid.

Husk at afsætte god tid til research - både til at finde oplysninger på nettet og finde relevante personer, som du kan bruge som kilder.

I din reportage skal du:

- Beskrive et sted, du forestiller dig, at du besøger på Jeppe Aakjærs tid i forbindelse med, at du skriver din reportage. Læseren skal have en opfattelse af selv at være på stedet.
- Interviewe mindst én relevant person, som kan fungere kilde. Personens udsagn behøver ikke indgå direkte i reportagen, men kan være baggrundsresearch.
- Lave en faktaboks med relevante oplysninger om problemets omfang på Jeppe Aakjærs tid. Vær kildekritisk.
- Give din reportage en rubrik.

b. Skriv en reportage, som tager udgangspunkt i de sociale forhold i dag. Du skal selv udvælge et område, som du mener, er værd at skrive en reportage om.

Husk at afsætte god tid til research - både til at finde oplysninger på nettet og finde relevante personer, som du kan bruge som kilder.

I din reportage skal du:

- Beskrive et sted, du besøger i forbindelse med, at du skriver din reportage. Læseren skal have en opfattelse af selv at være på stedet.
- Interviewe mindst én relevant person, som kan fungere som kilde. Personens udsagn skal bruges direkte i reportagen som citat.
- Lave en faktaboks med oplysninger om problemets omfang, som du finder på nettet eller får fra andre kilder. Vær kildekritisk.
- Give din reportage en rubrik.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

HALFDAN RASMUSSEN

Find elevopgaverne og afsnittet om Halfdan Rasmussen [HER](#).

Opgave 1: Man gav dem kolde øjne

Baggrund: Besættelsestiden

Under 2. Verdenskrig blev der indført censur i Danmark. Det betød blandt andet, at det ikke var tilladt at kritisere besættelsesmagten. Derfor opstod den illegale presse, hvor artikler og nyheder, som den almindelige presse ikke kunne bringe, blev skrevet. De illegale blade bragte også digte, og mange kendte danske forfattere skrev lyrik, der skulle opmuntre befolkningens tro på, at krigen kunne vindes. Denne lyrik kaldes beredskabsdigtning, og mange af digtenes budskaber er meget direkte og lette at forstå, om end de er "forklædt" i lyrikkens form.

Også musikken havde klare budskaber under besættelsen. En af de mest kendte sange er "Man binder os på mund og hånd" skrevet af Poul Henningsen og opført af Liva Weel. Vis eventuelt eleverne klippet [HER](#), der giver en fornemmelse af besættelsestidens censur.

Halfdan Rasmussen var en af de mest flittige danske digtere i den illegale presse under besættelsen, hvor man blev nødt til at skrive anonymt, fordi det var ulovligt at opfordre til modstand. Et af digtene, han udgav under besættelsen, var "Man gav dem kolde øjne". Digtet blev udgivet i 1944 i det illegale blad "Folk og Frihed".

To og to

- Læs digtet "[Man gav dem kolde øjne](#)" af Halfdan Rasmussen. Slå de ord op, I ikke kender, og notér deres betydning.
- Optag jeres oplæsning af digtet. Brug et lydprogram til at optage og redigere det, for eksempel "Soundation" på Skoletube eller et andet program, I kender. Overvej inden, hvilke ord I vil lægge særligt tryk på, i hvilket tempo I læser digtet, hvordan jeres stemmeføringen er og så videre.
- Skriv en kort præsentation af jeres optagelse. Hvad har I lagt vægt på? Hvordan stemmer digt og den stil eller de effekter, I har valgt, overens?
- Præsenter jeres overvejelser for klassen, og lyt til hinandens optagelser.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Opgave 2: Kejser Næsegrus og Kæmpesmeden

I 1942 skriver Halfdan Rasmussen bogen "Kejser Næsegrus og Kæmpesmeden". Bogen handler om lysets skabelse i verden, men kan mellem linjerne læses som det, man kalder en allegori over Hitler og Nazityskland. I et vers står der:

*I et mægtigt gammelt Hus
mellem sorte Høje
boede Kejser Næsegrus
med det blinde Øje.
Han var ond og vilde at
det sku' altid være Nat
i det store Mørkeland.
Aa — den grimme grimme Mand!*

To og to

- Undersøg på nettet, hvad en allegori er.
- Læs "[Kejser Næsegrus og Kæmpesmeden](#)", og find 3-4 eksempler i teksten, der kan læses som en allegori på Hitler og Nazityskland. Se også på bogens billeder.
- Find 3 – 4 eksempler på træk i teksten, som I synes er typisk Halfdan Rasmussen. Det kan være sproglige træk, rim eller andet.
- Find en strofe, I synes særligt godt om. Begrund jeres valg. Saml op på arbejdet i klassen, og perspektivér til opgave 1.

Opgave 3: Halfdans ABC

Tip: Lav en kreativ opgave

Opgave 3 er en kreativ opgave, hvor eleverne skal lave deres egne ABC-digte med inspiration fra Halfdan Rasmussen. Bagefter skal digtene illustreres og laves til plakater, som kan hænges op i klassen.

Her er det oplagt at tale med eleverne om, hvor stor betydning form og udtryk har for digte, modsat prosa der ikke har en bunden form, men i stedet et handlingsforløb.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

Du kender sikkert Halfdan Rasmussens ABC-bog, og du kan måske nogle af rimene udenad? Nu skal du selv rime som Halfdan, og sammen i klassen skal I lave en ABC-plakat om Halfdan Rasmussen.

Hele klassen

a. Se på nogle af digtene fra ABC-bogen. Tal om, hvilken relation bogstavet har til digtet, I ser på.

b. Få et bogstav af din lærer. Det skal være dit udgangspunkt for opgaven.

- Skriv en strofe på fire-otte verselinjer om dit bogstav. Versene skal rime ab-ab (-ab-ab).
- Brug allitterationer (bogstavrim).
- Verset må gerne være et vrøvlevers, så længe det har en relation til bogstavet, og du kan argumentere for, at det har en relation til Halfdans Rasmussens forfatterskab.
- Skriv dit digt ind på et stykke vandret A4-papir. Bogstavet skal være centralt placeret på papiret. Du må gerne illustrere det yderligere.
- Lav papirerne om til store alfabetplakater, og hæng dem op i klassen.

Opgave 4: Skriv et debatindlæg

I 2019 meddelte Halfdan Rasmussens forlag, at forlaget ville genudgive to af hans samlinger af børnerim. Men forlaget havde valgt at fjerne otte digte fra samlingerne, fordi der er ord i digtene, der i dag kan opfattes som racistiske.

Og det vakte stor debat. Nogle debattører mener, det er censur. Andre mener, at man jo stadig kan læse rimene et andet sted, og at det bare er en naturlig udvikling, at udgivelser ændrer sig.

a. Læs [artiklen](#) om den nye udgave af Halfdan Rasmussens børnerim, og søg informationer om sagen på nettet.

b. Skriv et debatindlæg til et stort medie, hvor du forholder dig til debatten om de fjernede børnerim. Bestem selv mediet, men undersøg, hvilken målgruppe/modtager mediet typisk skriver til. Du skal blandt andet:

- Søge informationer på nettet.
- Skrive en kort præsentation af sagen og begrunde, hvorfor den har relevans for dig.
- Udvælge et hovedargument, som du underbygger med flere mindre argumenter.
- Tage højde for den modtager, du skriver til, og rette dine argumenter efter det.
- Reflektere over dine personlige oplevelser med Halfdan Rasmussens børnerim.
- Perspektivere til andre forhold i nutiden, som du finder relevante at inddrage.
- Give dit debatindlæg en rubrik.

ØGENDAHL OG DE STORE FORFATTERE 2019

BILAG OG UDDRAG

- [Liste med litteraturinspiration](#)

Leonora Christina

- Uddrag fra ['Jammers Minde'](#)

Henrik Pontoppidan

- [Hele uddraget af 'Lykke-Per'](#) – til læreren
- [Tekst A](#) – del af uddraget af 'Lykke-Per' til den ene elev
- [Tekst B](#) – del af uddraget 'Lykke-Per' til den anden elev
- Uddrag af novellen [Bonde-Idyl](#)

Jeppe Aakjær

- Uddrag af 'Vredens Børn' – kapitlet ['Menneskeprang'](#)
- Uddrag af 'Vredens Børn' – kapitlet ['I Karlekamret'](#).
- [Jens Vejmand](#)
- [Skuld gammel Venskab rejn forgo](#)

Halfdan Rasmussen

- [Man gav dem kolde øjne](#)
- [Kejser Næsegrus og Kæmpesmeden](#)
- Artikel: [Børnerim uden 'hottentot': Gyldendal fjerner klassiske rim fra kendt forfatters værk](#)

